LAUSUNTO

Helsinki 10.3.2021

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNTA

Viite: lausuntopyyntö 5.3.2021

Asia: HE 27/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: lakimies Kirsi Väätämöinen, kirsi.vaatamoinen@soste.fi, 040 839 7913

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE arvostaa yhdistysten ja säätiöiden oikeudelliseen asemaan kiinnitettyä huomiota

SOSTE kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle. SOSTE myös kiittää valiokuntaa siitä, että se huomioi SOSTEn edellisestä kustannustukilain muutosesityksestä antaman lausunnon 18.11.2020 päivätyssä mietinnössään TaVM 33/2020 vp. Siinä valiokunta totesi, että ”Talousvaliokunta pitää hyvänä, että tuen piiriin kuuluvat myös yhdistykset ja säätiöt, joilla on liiketoimintaa. Tukea myönnettäessä on oleellista erotella yhdistysten ja säätiöiden liiketoiminta muusta toiminnasta siten, että tukitoimet voidaan kohdistaa ainoastaan liiketoimintakokonaisuuteen.”

Valiokunnan lausuma noudattaa EU:n valtiontukisääntelyä, jonka mukaan (1) yrityksiä ovat kaikki toimijat, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa eli tarjoavat tavaroita tai palveluja markkinoilla ja (2) yksikkö, joka harjoittaa sekä taloudellista että muuta kuin taloudellista toimintaa, katsotaan yritykseksi ainoastaan taloudellisen toimintansa osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että liiketoimintaa (eli taloudellista toimintaa) harjoittavat yhdistykset ja säätiöt ovat valtiontukisääntelyn mukaisia yrityksiä, mutta ainoastaan kyseisen toimintansa osalta. Tukia myönnettäessä on siis erotettava toisistaan niiden liiketoiminta ja muu toiminta.

Jo alkuperäisen kustannustukilain perusteluissa viitataan valtiontukisääntelyyn ja todetaan asianmukaisesti myös yhdistysten ja säätiöiden kuuluvan lain piiriin. Myös tukiviranomainen eli Valtiokonttori on toisella hakukierroksella selventänyt järjestöjen asemaa verkkosivuillaan pääosin kiitettävällä tavalla. Toimia ei ole kuitenkaan saatettu loppuun.

Jäljellä on yksi epäkohta

Viime uudistuksen jälkeenkään voimassa olevan kustannustukilain muotoilu ei toteuta valiokunnan painottamaa erottelua tukea myönnettäessä huomioitavien palkkakulujen osalta. Myöskään nyt käsillä olevan lakiesityksen palkkakuluja koskevassa säännöksessä (4§:n 3 kohta) erottelua yhdistysten ja säätiöiden liiketoiminnan (eli taloudellisen toiminnan) ja yleishyödyllisen (eli ei-taloudellisen) toiminnan välillä ei edelleenkään tehdä. Säännöksen mukaan tukea myönnettäessä huomioidaan työntekijöiden palkkakulut *tulorekisterin tietojen mukaan*. Tulorekisteri ei erottele liiketoiminnan ja muun toiminnan palkkakuluja toisistaan, vaan sieltä saadaan tieto ainoastaan kaikkien palkkakulujen yhteismäärästä.

Säännöksen tulkinta on ollut vaihtelevaa. Ensimmäisellä hakukierroksella Valtiokonttori katsoi olevansa sidottu pykälän sanamuotoon ja myönsi tukia tulorekisterin tietojen mukaan. Tämä johti siihen, että jotkin järjestöt saivat tukea tahtomattaan jopa moninkertaisesti sen määrän, mikä pelkän liiketoiminnan osalta niille olisi koitunut. Toisella hakukierroksella Valtiokonttori on verkkosivuillaan ilmoittanut, että tukea voidaan myöntää vain yhdistysten ja säätiöiden taloudelliseen toimintaan ja suullisesti on kerrottu, että erottelu taloudellisen ja ei-taloudellisen toiminnan välillä pyritään myös palkkakulujen osalta tekemään hakemuksia käsiteltäessä. Sitä, miten tämä tapahtuu, ei ole kuitenkaan Valtiokonttorin verkkosivuilla kerrottu eikä tuen hakijoita asian suhteen ohjeistettu, vaikka verkkosivuilla tarjolla oleva tieto ja ohjeistus on muutoin jopa harvinaisen selkeää ja kattavaa.

Valtiokonttorin tukihakemuslomake ei ole missään vaiheessa mahdollistanut tuen hakemista tulorekisteristä saatavaa tietoa pienemmälle määrälle. Lomakkeessa ei myöskään ole mitään mainintaa siitä, voidaanko tulorekisterin tiedoista poiketa ja jos voidaan, niin miten. Asiasta varta vasten kysyttäessä Valtiokonttorin asiakaspalvelu on toisella hakukierroksella neuvonut hakijoita käyttämään erillistä lisätietoilmoitus- ja oikaisuvaatimuslomaketta, joka lienee kuitenkin pääasiassa tarkoitettu hakemuksen jälkikäteiseen täydentämiseen ja jo tehdyn päätöksen oikaisemiseen. Tilanne on järjestöjen näkökulmasta epäselvä ja hämmentävä. Tukiviranomainen puolestaan joutuu ratkaisemaan voiko se tukia myöntäessään poiketa lakipykälän sanamuodosta ja jos voi, niin millä perusteella ja missä määrin. Se, miten toisella hakukierroksella on käytännössä toimittu, ei toistaiseksi ole tiedossa.

SOSTE esittää epäkohdan korjaamista

Epäkohta on korjattavissa tekemällä lain 4§:n 3 kohtaan lisäys, jonka mukaan palkkakulujen huomiointi perustuisi tuen hakijan omaan ilmoitukseen niissä tapauksissa, joissa hakija harjoittaa sekä taloudellista että ei-taloudellista toimintaa.

Pulma ja sen ratkaisuehdotus on saatettu lakiuudistusten valmistelijoiden tietoon molempien uudistuskierrosten yhteydessä (SOSTEn lausuntopalvelun kautta annetut lausunnot 20.10.2020 ja 24.2.2021). Mainittuun pykälään tehtiin edellisessä uudistuksessa vastaavan tyyppinen lisäys koskien toiminimiyrittäjän palkkakuluja. Nyt käsillä olevassa lakiesityksessä pykälään esitetään lisäystä koskien henkilöyhtiön vastuullisen yhtiömiehen palkkakuluja. Tätä pykälää, kuten lakia muiltakin osin, pyritään muutoinkin tarkentamaan. Yhdistysten ja säätiöiden palkkakuluja koskeva lisäys istuisi nähdäksemme pakettiin hyvin.

Kerrottua taustaa vasten on vaikea ymmärtää, miksi valtiolle ylimääräisiä kustannuksia ja/tai tuen hakijoille ylimääräistä vaivaa ja huolta aiheuttavaa säännöstä ei ole lakiesityksessä pyritty korjaamaan, etenkin kun pykälän soveltamiseen liittyy oikeudellista epäselvyyttä niin kansallisen kuin EU-oikeudenkin näkökulmasta.

Hyvän lainsäädäntöön kuuluu mahdollisimman suuri yksiselitteisyys ja selkeys. Pyydämme, että eduskunnan talousvaliokunta selkeyttää kustannustukilain 4 §:n 3 kohtaa yhdistysten ja säätiöiden palkkakulujen osalta. Se voidaan tehdä edellä esitetyllä tai haluttaessa jollain vaihtoehtoisella tavalla. Olennaista on, että laissa huomioidaan tarve erottaa toisistaan yhdistysten ja säätiöiden liiketoimintaan (eli taloudelliseen toimintaan) ja muuhun (eli ei-taloudelliseen) toimintaan kohdentuvat palkkakulut sekä varmistetaan mahdollisuus erottelun tekemiseen normaalissa hakuprosessissa ja tätä koskeva ohjeistus tuen hakijoille. Tämä on tärkeää jo hakijoiden oikeusturvankin kannalta.